

УДК 371.15; 378

МАРИНА КОНОНОВА

Полтавський Національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ДЕФЕКТОЛОГІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті висвітлено проблемні питання сутності основних принципів професійного розвитку майбутніх дефектологів та їх впливу на визначення стратегії і тактики професійно-педагогічної діяльності. Представлено основне розуміння поняття «принципи навчання». У результаті теоретичного дослідження проблеми визначено та розкрито принципи професійного розвитку майбутніх дефектологів: принцип науковості, принципи послідовності, наступності та систематичності, принцип актуальності знань і професійних умінь, принцип роліової перспективи, принцип паритетності, принцип діалогізації, принцип створення сприятливого середовища, принцип усвідомленої перспективи, принцип практичної спрямованості навчання.

Зазначено, що, як початкові педагогічні положення, дані принципи регулюють процес використання засобів, методів, прийомів і форм роботи та сприяють професійному розвитку майбутніх вчителів-дефектологів під час навчання у закладах вищої освіти. Підкреслюється, що перелік і формулювання принципів професійного розвитку майбутніх дефектологів не є вичерпними та завершеними.

Ключові слова: дефектолог, дидактичні принципи, навчання, принципи розвитку, професійний розвиток

Постановка проблеми. Реформування українського суспільства, модернізація вітчизняної системи вищої освіти визначають ключові підходи до професійної діяльності та професійного розвитку сучасного дефектолога. Тому важливим є створення такої системи постійної науково-методичної підтримки професійного розвитку майбутніх дефектологів ще у процесі навчання у закладі вищої освіти, яка б забезпечувала створення педагогічних умов для організації освіти як цілеспрямованого, добровільного навчання, прагнення до знань як з особистих, так і професійних причин.

Процес навчання, як наголошують науковці, будується відповідно до законів, закономірностей та принципів навчання. Зазначимо, що питання визначення принципів розвитку (зокрема, професійного розвитку) вважається вельми суперечливою галуззю дидактики, бо різні вчені дотримуються різних вихідних положень для їхнього обґрунтування. Отже, дане питання було і залишається предметом уваги багатьох дослідників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми. У вітчизняній та зарубіжній психології і педагогіці вже визначено ряд вихідних концептуальних положень, принципів, які можна покласти в основу модернізації професійної підготовки фахівців. Загальні дидактичні принципи висвітлюються у теоретичних здобутках таких відомих учених, як М.Боришевський, Л. Виготський, І. Зязюн, О. Коберник, А. Маслов, Н.Ничкало, В. Радкевич, В. Рибалка, К. Роджерс, В. Семиченко, С. Сисоєва, Д. Тхоржевський, Н. Чепелева та ін. Окремі аспекти, які так чи інакше стосуються принципів вищої освіти в Україні, були предметом дослідження таких учених, як Я. Болюбаш, М. Горбатова, М. Гриценко, Н. Кириченко, В.Кремень, М. Курко, Н. Лазарева, В. Ортинський, Н. Ракши, Р. Шаповал та ін. Проте вони розкрили лише окремі аспекти в зазначеній сфері, досліджуючи більш загальні чи спеціальні проблеми.

Визначення та наукове обґрунтування принципів професійного розвитку майбутніх дефектологів у нашому дослідженні ґрунтоване на категорії дидактики «принципи навчання», запропоноване вітчизняним дидактом І. Малафійком: це положення, які покладені в основу формування змісту навчання, вибору методів навчання, розроблення і конструювання форм організації освітнього процесу (Малафійк, 2009).

Зауважимо, що в цьому сенсі такі базові положення обумовлюються як загальними закономірностями процесу навчання, так і сучасною метою і завданнями, які ставить перед освітою суспільство. Тому оновлення номенклатури та змісту принципів навчання є об'єктивною вимогою, що висувають до психолого-педагогічної науки потреби часу.

Професійний розвиток майбутніх вчителів-дефектологів базується на принципах розвитку, під якими вчені розуміють визначену систему вихідних, основних дидактичних вимог, установок до процесу навчання, виконання яких забезпечує його ефективність (Ягупов, 2003).

На думку В. Ягупова, в основі принципів навчання лежать закони та закономірності дидактичного процесу. Хоча між ними не існує безпосередньої жорсткої залежності, вони служать методологічною і теоретичною підвалиною для опрацювання й обґрунтування принципів навчання та виховання студентів. Безумовно, ці залежності є настільки різноманітними, що, наприклад, з однієї закономірності виводиться не

один, а кілька принципів навчання. А іноді навпаки – з кількох закономірностей процесу навчання формулюється один принцип навчання. Це свідчить про те, що при обґрунтуванні принципів навчання фахівців спеціальної освіти необхідно брати до уваги також досвід їх навчання за різних дидактичних систем, логічні основи теорії пізнання, закономірності функціонування психіки людини, рівень розвитку психолого-педагогічної науки, досвід професійної діяльності у цій сфері тощо (Ягупов, 2003).

Вітчизняні педагоги (В. Лозова, І. Малафійк, С. Максимюк, Г. Троцько) визначають такі загальні дидактичні принципи: науковості, доступності навчання, наочності в навчанні, зв'язку теорії з практикою, систематичності навчання, системності, свідомості і активності у навчанні, міцності засвоєння знань, індивідуального підходу, самостійності й активності у навчанні, позитивного емоційного фону навчання, поваги до особистості, оперативності знань, цілеспрямованості педагогічного процесу та ін.

Вирішення досі не вирішених аспектів розглядуваної проблеми, яким і присвячено цю статтю. Враховуючи те, що освітній процес у вищій школі має певні особливості, існує необхідність уточнити деякі дидактичні принципи та визначити такі, що відобразять його специфіку.

Щодо підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності загалом, то загальновизнаного переліку принципів наразі не існує. Різні автори визначають різну їхню кількість, а в деяких випадках навіть вкладають різний суттєвий зміст в одні й ті самі принципи. Зокрема лише незначна кількість досліджень присвячена обґрунтуванню методологічних та теоретичних основ професійного розвитку безпосередньо дефектолога.

Метою даної статті є визначення сутності основних принципів професійного розвитку майбутніх дефектологів та їх впливу на визначення стратегії і тактики професійно-педагогічної діяльності, характеру взаємодії цього розвитку.

Виклад основного матеріалу. Спираючись на зазначені вище основоположні принципи дидактики та врахувавши сучасні теоретико-методологічні напрацювання вчених, визначимо та розкриємо принципи професійного розвитку майбутніх дефектологів – основні положення, які зумовлюють і визначають правила організації освітнього процесу у ЗВО, зорієнтовані на професійне зростання студентів.

Учені єдині в думці, що для підготовки фахівців у системі вищої освіти принцип науковості відіграє особливу роль, бо передбачає відображення в змісті підготовки сучасних досягнень науки, перспектив її розвитку, накопиченого людством досвіду, джерелом та носієм яких саме і має бути вища школа (Олефіренко, 2015).

У цьому ракурсі принцип науковості певною мірою вирішує проблему фундаменталізації освіти, бо забезпечить опанування студентами не вузькоспеціалізованих, а методологічно важливих знань, які сприятимуть цілісному сприйняттю ними навколишнього світу, інтелектуальному розвитку особистості студента та її адаптації в швидкоплинних соціально-економічних та технологічних умовах.

Таким чином, принцип науковості у процесі професійного розвитку майбутніх вчителів-дефектологів передбачає: орієнтацію студентів на постійне здобуття нових наукових знань з фахових дисциплін, розвиток умінь визначати перспективні напрями наукових досліджень; залучення студентів до наукової діяльності під час навчання у ЗВО.

Важливу роль у професійному розвитку майбутніх дефектологів відіграють принципи послідовності, наступності та систематичності. Вони мають різні, хоча й споріднені тлумачення в наукових педагогічних дослідженнях, що концентруються навколо ідеї про дотримання поступовості та наступності в навчанні.

Погоджуючись із поглядами педагогів (Олефіренко, 2015), під послідовністю у процесі професійного розвитку майбутнього дефектолога розуміється дотримання логіки у вивченні навчального матеріалу, необхідність засвоювати студентами нові знання і способи діяльності на основі попередніх, поетапне формування знань, умінь й навичок зі здійснення професійної роботи.

Принцип наступності у процесі професійного розвитку майбутнього дефектолога потребує забезпечення нерозривного зв'язку між окремими етапами навчання у ЗВО, поступового концентричного розширення їх знань, отриманих на попередніх етапах навчання, інтеграції окремих уявлень й понять у цілісну систему знань, умінь й навичок, необхідну для здійснення професійного зростання майбутнього вчителя-дефектолога.

Принцип систематичності у процесі професійного розвитку майбутніх дефектологів передбачає регулярність й неперервність підготовки студентів до професійної діяльності упродовж усього періоду навчання у ЗВО.

Оскільки процес професійного розвитку майбутніх дефектологів вимагає ґрунтовної психолого-педагогічної, методичної підготовки, тому вона має відповідати сучасному стану досліджень у цьому напрямі. Динамічність галузі педагогіки як сфери професійної орієнтації та інноваційні зміни на сучасному ринку праці вимагають дотримання принципу актуальності знань і професійних умінь, що опановують майбутні дефектологи у процесі навчання у ЗВО. Цей принцип передбачає орієнтацію на сучасні наукові досягнення, актуальні та перспективні потреби ринку праці щодо рівня кваліфікації дефектологів, забезпечення педагогічних умов організації навчання та неперервного підвищення кваліфікації упродовж життя та у професійній кар'єрі (Опачко, 2013).

Реалізацію цього принципу забезпечують: освоєння методології наукового пізнання педагогічної дійсності; розширення педагогічного кругозору, досягнення професійних цілей і смислів педагогічної підготовки; єдність змістового і процесуального аспектів педагогічної підготовки, систематизація педагогічного знання, ознайомлення з досягненнями педагогічної науки й оволодіння способами

застосування їх на практиці; формування педагогічних компетенцій і комунікативної культури майбутнього вчителя-дефектолога.

Т. Яблонська наголошує, що особистісна спрямованість змісту професійної підготовки дефектологів обумовлює необхідність використання таких принципів її організації, що дозволили б моделювати ситуації, у яких майбутній дефектолог міг не лише сприймати педагогічну теорію, удосконалювати власні професійно-педагогічні дії, закріплювати досвід педагогічної діяльності, але й стимулювати професійний саморозвиток, самовираження й самоствердження його в самостійній педагогічній праці (Яблонська, 2016). Враховуючи це, одним із специфічних принципів підготовки вчителів-дефектологів є принцип рольової перспективи.

Саме проектування рольової перспективи й реалізація різних ролей у системі педагогічної підготовки дозволяє здійснити рольовий принцип її організації. Важливо кожному студенту забезпечити участь в активній діяльності професійної спрямованості, динаміку розв'язання завдань, що моделюють педагогічну дійсність і розкривають специфіку й творчу природу педагогічної праці.

Система педагогічної підготовки, заснована на принципі рольової перспективи, дає змогу здійснювати навчальну діяльність в умовах максимально наближених до реальних, а також забезпечує адекватну поведінку студентів у різних педагогічних ситуаціях з урахуванням специфіки професії дефектолога.

Реалізація цього принципу передбачає: використання на заняттях життєвого досвіду студентів, науково-педагогічних кадрів; розкриття практичної значущості набутих знань; моделювання в педагогічному процесі ситуацій і активних дій майбутніх вчителів-дефектологів в умовах професійного вибору та творчого розв'язання педагогічних завдань; створення для кожного можливості проявити себе в складній і відповідальній ролі через вирішення пізнавальних завдань, імітаційно-ігрових дій.

Без сумніву, майбутній дефектолог має спрямовувати освітній процес на особистість учня, створювати максимально сприятливі умови для оволодіння дітьми з особливими потребами соціально накопиченого досвіду, опанування різними техніками мистецтва, розвитку і прояву творчої індивідуальності, моральних, інтелектуальних, трудових якостей, які забезпечували б особистості соціальну захищеність і гідне існування. Для реалізації зазначених завдань, у професійній підготовці самого вчителя-дефектолога обов'язковим є врахування принципу паритетності.

У основі принципу паритетності закладено ідеї особистісно орієнтованого та гуманістичного підходів до навчання. Крім того, принцип паритетності вимагає встановлення суб'єкт-суб'єктних стосунків, та застосування активних, інноваційних методів і форм навчання. Головна функція викладача – допомога студенту у процесі усвідомлення ним своїх індивідуальних задатків і здібностей як суб'єкту освітнього процесу, а це і є, стверджує М. Гриньова, суб'єкт-суб'єктні стосунки (Гриньова, 2008).

Принцип паритетності у процесі професійного розвитку майбутніх вчителів-дефектологів вимагає суб'єктивної взаємодії у тандемі «викладач-студент», де викладач не стільки навчає, а допомагає студенту вчитися самостійно, у результаті чого студент отримує не лише знання, але й майстерність.

До провідних принципів професійного розвитку майбутнього дефектолога слід віднести також принцип діалогізації. Діалогічна педагогічна взаємодія розгортається в умовах адекватного відображення учасниками педагогічного процесу позитивного особистісного ставлення один до одного. Відкрита взаємодія або діалог на всіх етапах професійної підготовки дефектолога постає оптимальною умовою його готовності до педагогічної взаємодії у його подальшій професійній діяльності.

Реалізація попередніх принципів професійного розвитку майбутніх вчителів-дефектологів передбачає створення сприятливого середовища. Згідно з сучасними світовими освітніми процесами, середовище набуває вагомого значення для активного залучення суб'єктів освітнього процесу, розвитку демократичних засад, міжособистісних взаємин. Тому важливим у процесі професійного розвитку майбутніх вчителів-дефектологів є принцип створення сприятливого середовища.

Принцип усвідомленої перспективи у процесі професійного розвитку майбутніх дефектологів потребує глибокого розуміння студентом близьких, середніх та далеких перспектив (Гриньова, 2008). Цей принцип забезпечується створенням умов для усвідомлення майбутніми дефектологами цілей освіти та професійної підготовки, а також можливостями їх успішного досягнення. При реалізації цього принципу студент має усвідомлювати: програму власної діяльності у межах кожної дисципліни; дидактичну мету; значущий для студента і очікуваний результат; необхідність застосування здобутих знань у майбутній професійній діяльності; необхідність професійного зростання для досягнення успіху у професії.

У основу цього принципу ми покладаємо «закон руху вперед», що свого часу був визначений А. Макаренком, і який означає створення таких умов для навчання студентів, при яких би неперервно росла потреба творити нове (Кононець, 2013). У всі роки соціально-педагогічної діяльності А. С. Макаренка йшов активний пошук форм адаптації підлітків до змісту і цінностей їх професійного майбутнього (Ткаченко, 2014).

Реалізація принципу полягає в ознайомленні студентів із всією програмою дисципліни, розробленою на етапі навчання (семестр, навчальний рік) з установкою на індивідуалізацію навчання. Крім того, у програмі необхідно вказати комплексну дидактичну мету, яку студент повинен усвідомити як особисто значущий очікуваний результат індивідуалізації навчання, завдання дисципліни та що студент повинен знати й уміти після її вивчення. Важливим є використання індивідуального плану професійного розвитку майбутнього дефектолога.

Принцип практичної спрямованості навчання у процесі професійного розвитку майбутніх дефектологів полягає в розумінні зв'язків і залежностей між пізнанням дійсності, наслідком якої є теорія, та практикою. Під час проведення теоретичних занять майбутні фахівці мають здобувати професійні знання, а на практичних заняттях – навчитись ефективно діяти в складних умовах (Новописьменний, 2016).

Цей принцип базується на тому, що процес вивчення професійно орієнтованих дисциплін при підготовці майбутніх дефектологів у ЗВО буде ефективним тоді, коли студент бачитиме необхідність засвоєних знань, умінь та навичок. Тому теоретичний матеріал, який пропонується студентам, має бути практично закріпленим та мати тісний зв'язок з їхньою майбутньою професійною діяльністю у цілому.

Реалізується цей принцип за допомогою: організаційних форм навчання: лекцій, семінарських і практичних занять, самостійної роботи студентів; застосування активних методів навчання: імітаційних та неімітаційних; використання різноманітних відеоматеріалів на заняттях; залучення до освітнього процесу фахівців медичного профілю, психологів, тренерів; вивчення педагогічного досвіду дефектологів; залучення студентів до різноманітних проектів та програм інклюзивного навчання, до психокорекційної роботи та розробки психокорекційних програм.

Зазначимо, що педагогічна практика в школі (особливо, у школі з інклюзивною формою навчання), спеціалізованих навчально-виховних комплексах, навчально-реабілітаційних центрах якнайкраще сприяє вивченню педагогічного досвіду дефектологів, формуванню їх професійної компетентності та орієнтації на професійне зростання: підготовка та проведення уроків, розробка конспектів уроків та навчально-методичного забезпечення освітнього процесу з дітьми з особливими потребами, підготовка та проведення виховних заходів, психокорекційних програм тощо.

Висновки. Таким чином, сукупність вище названих принципів визначає спрямованість, зміст, організацію та методику освітнього процесу у ЗВО, яка орієнтує на професійний розвиток майбутніх дефектологів. Розуміння сутності принципів дозволяє свідомо і творчо вирішувати освітні завдання, упорядковувати педагогічну діяльність, обґрунтовано здійснювати її та впевнено досягати мети навчання. Дотримання принципів дозволяє проводити освітню діяльність комплексно, злагоджено та вміло. Як початкові педагогічні положення, вони регулюють процес використання засобів, методів, прийомів і форм роботи та сприяють професійному розвитку майбутніх вчителів-дефектологів під час навчання у ЗВО.

Варто підкреслити, що перелік і формулювання принципів професійного розвитку майбутніх дефектологів не є вичерпними та завершеними, оскільки емпіричний базис їх професійної підготовки є мінливим і рухомим, безперервно збагачується новими науковими фактами, закономірними зв'язками та залежностями, а теоретичне їх обґрунтування на даний момент часу є суб'єктивним поглядом автора на об'єктивні явища.

Список використаних джерел

- Гриньова, М. В. (2008). *Саморегуляція : навч.-метод. посіб.* Полтава : АСМІ.
- Кононец, Н. В. (2013). Особливості організації індивідуальної роботи студента при ресурсно-орієнтованому навчанні у сучасному аграрному коледжі. *Педагогіка А. С. Макаренка в полікультурному освітньому просторі : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (70-71)*. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка.
- Малафійк, І. В. (2009). *Дидактика : навч. посіб.* Київ : Кондор.
- Новописьменний, С. А. (2016). *Формування базових компетентностей майбутніх учителів з основ здоров'я у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін* (Дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04). Кіровоград, КДПУ імені В. Винниченка.
- Олефіренко, Н. В. (2015). Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до проектування дидактичних електронних ресурсів (Автореф. дис. докт. пед. наук: 13.00.04). Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди.
- Опачко, М. В. (2013). Принципи реалізації цілей дидактичного менеджменту. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. Козубовська, І. В. (Гол. ред.). Вип. 27, 135-138. Ужгород : Говерла.
- Ткаченко, А. В. (2014). *Професійний розвиток і саморозвиток особистості в творчій спадщині А.С. Макаренка* (Дис. ... доктора пед. наук : спец. 13.00.01). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка.
- Яблонська, Т. М. (2016). *Характеристика принципу ролівої перспективи як провідної ідеї модернізації педагогічної підготовки майбутніх учителів-філологів*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kandpedagog-nauk-yablonska-t-m-harakteristika-printsipu-rolovoyi-perspektivi-yak-providnoyi-ideyi-modernizatsiyipedagogichnoyi-pidgotovki-maybutnih-uchiteliv-filologiv>
- Ягупов, В. В. *Педагогіка : навч. посіб.* Київ : Либідь.

References

- Hrynova, M. V. (2008). *Samorehuliatysia : navch.-metod. posib.* Poltava : ASMI. [in Ukrainian].
- Kononets, N. V. (2013). Osoblyvosti orhanizatsii indyvidualnoi roboty studenta pry resursno-orientovanomu navchanni u suchasnomu ahrarnomu koledzhi [Features of the organization of individual work of the student in resource-oriented study in the modern agrarian college]. *Pedahohika A. S. Makarenka v polikulturному osvitnomu prostori : mater. mizhnar. nauk.-prakt. konf. (70-71)*. Poltava : PNPУ im. V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Malafiiuk, I. V. (2009). *Dydaktyka : navch. posib.* [Didactics: Teaching manual]. Kyiv : Kondor [in Ukrainian].
- Novopysmennyi, S. A. (2016). *Formuvannia bazovykh kompetentnostei maibutnikh uchyteliv z osnov zdorovia u protsesi vyvchennia profesiino orientovanykh dystsyplin* [Formation of basic competences of future teachers on the

- basis of health in the process of studying professionally oriented disciplines]. (Dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.04). Kirovohrad, KDPU imeni V. Vynnychenka. [in Ukrainian].
- Olefirenko, N. V. (2015). *Teoretychni i metodychni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly do proektuvannia dydaktychnykh elektronnykh resursiv* [Theoretical and methodical principles of the professional training of future primary school teachers to the design of didactic electronic resources]. (Avtoref. dys. dokt. ped. nauk: 13.00.04). Kharkiv: KhNPU imeni H.S. Skovorody [in Ukrainian].
- Opachko, M. V. (2013). *Pryntsypy realizatsii tsilei dydaktychnoho menedzhmentu* [Principles for implementing the goals of didactic management]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu : Serii : Pedagogika. Sotsialna robota. Kozubovska, I. V. (Hol. red.). Vyp. 27, 135-138. Uzhhorod : Hoverla [in Ukrainian].
- Tkachenko, A. V. (2014). *Profesiyni rozvytok i samorozvytok osobystosti v tvorchii spadshchyni A.S. Makarenka* [Professional development and self-development of personality in the creative heritage of A.S. Makarenko]. (Dys. ... doktora ped. nauk : spets. 13.00.01). Poltava: PNPU imeni V.H. Korolenka [in Ukrainian].
- Yablonska, T. M. (2016). *Kharakterystyka pryntsypu rolivoi perspektyvy yak providnoi idei modernizatsii pedagogichnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv-filolohiv* [Characteristics of the principle of role perspective as a leading idea of modernizing the pedagogical training of future teachers of philology].. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://intkonf.org/kandpedagog-nauk-yablonska-t-m-harakteristika-printsipu-rolovoyi-perspektivi-yak-providnoyi-ideyi-modernizatsiyipedagogichnoyi-pidgotovki-maybutnih-uchyteliv-filologiv> [in Ukrainian].
- Yahupov, V. V. *Pedagogika : navch. posib.* [Pedagogy: Teacher manual]. Kyiv : Lybid [in Ukrainian].

KONONOVA M.

Poltava V. G. Korolenko national pedagogical University, Ukraine

PRINCIPLES OF THE OF FUTURE SPEECH PATHOLOGISTS PROFESSIONAL DEVELOPMENT: THE ORETICAL ANALYSIS

The article deals with the problem issues of the essence of the basic principles of futures speech pathologists professional development and their influence on the definition of the strategy and tactics of vocational and pedagogical activities. The main understanding of the "principles of development".

As a result of theoretical study of the problem, the principles of future speech pathologists professional growth have been identified and disclosed. It was found out that adherence to the principles allows conducting educational activities in a complex, coherent and skillful way. It is noted that as the initial pedagogical provisions, these principles regulate the process of using the means, methods, techniques and forms of work and promote the professional growth of future speech pathologists during their studying in higher educational institutions.

It is emphasized that the list and formulation of the principles of the future speech pathologists professional development are not exhaustive and complete, since the empirical basis of their training is variable and mobile, it is continuously enriched with new scientific facts, logical connections and dependencies, and the theoretical substantiation of them at the present time is the subjective view of the author on objective phenomena.

Key words: *speech pathologist, didactic principles, training, developmental principles, professional development*

Стаття надійшла до редакції 17.08. 2018 р.